

Література:

1. Ансамбль бандуристів «Струни Серця» URL: <https://ipc.org.ua> (дата звернення 08.03.2024)
2. Луцький педагогічний коледж: витоки здобутки освітні обрії: 80-рчна мандрівка: педагогічна школа – училище – коледж/кер. та автор проекту П. Бойчук. Луцьк: Надтир'я 2019.188 с.
3. Український музичний світ. Герасименко Оксана Василівна URL: <https://musical-world.com.ua/artists/gerasymenko-oksana-vasylivna/> (дата звернення 18.04.2024)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-77>

ЗВУКОВЕ ОФОРМЛЕННЯ СЦЕНІЧНОГО ДІЙСТВА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 026 СЦЕНІЧНЕ МИСТЕЦТВО

Корякін О. О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри сценічного мистецтва, естради
та методики режисерування*

*Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
м. Суми, Україна*

З найдавніших часів сценічно-театральна творчість корелювала з матеріальною та духовною культурою суспільства. Розвиток ідеологічної, соціальної та культурної складових театрального мистецтва у історичній ретроспективі свідчить про значну роль театру в процесі соціалізованого, морального і духовно-естетичного виховання особистості. У створеному та втіленому в умовах сценічного простору цілісному образі перформансу, театральне мистецтво у всьому різноманітті жанрів та напрямків, зазвичай, відображає соціокультурну, економічну і політичну проблематику тієї чи іншої епохи. Очевидно, що театр має особливі художні та естетичні ознаки. Сценічно-театральне мистецтво є синтетичним мистецтвом, його специфіка заснована на драматургічних та стилізованих особливостях літературної, мовної, музичної, хореографічної, сценографічної творчості та багатьох інших видів мистецтв.

Наразі цілісність театру як культурно-історичного та соціального феномена багато в чому обумовлена процесами еволюції та модернізації засобів художньої виразності, до яких, насамперед, належить звукове оформлення сценічного дійства. Основними функціями звукового

оформлення сценічного дійства є інформативність та інтенсифікація загального емоційного враження.

Загалом звук як фізичне явище є одним із найбільш дієвих засобів, здатних впливати на психічний стан слухача. Сучасна людина глибоко інтегрована у світ інформації, значна частина якої надходить у звуковій формі. Прийнято вважати, що приблизно 25% інформації про навколишній світ людина отримує від слухових аналізаторів [4, с. 14]. Сприйняття звукової інформації є найскладнішим з погляду психоакустики та фізіології процесом пізнання навколишнього середовища, питаннями вивчення якого наразі займаються багато вчені в галузі психології та психолінгвістики.

Значення звуку в перформативних мистецтвах загалом та у сценічно-театральному мистецтві зокрема складно переоцінити. Найскладніші форми звукової інформації, такі як мова, музика та шуми в сукупності з грою акторів та сценографічним рішенням сценічного дійства, формують унікальний аудіовізуальний образ спектаклю, розкриваючи його ідейно-творчий задум і обумовлюючи цим моральне перетворення особистості глядача. Семантичне та емоційно-естетичне значення звукового супроводу театралізованих дійств визначилося в контексті театральної культури на ранніх етапах її становлення.

Можна обґрунтовано стверджувати, що музичне оформлення було невід'ємною частиною вистав уже в перших театрах Стародавнього Китаю та Індії в період з 4-2 тис. до н.е. У давньогрецькому театрі музично-хоровий супровід був однією з найважливіших умов організації та проведення театралізованих дійств та свят. Особливу увагу у театральному мистецтві Стародавньої Греції також приділяли звучанню голосу виступаючого, його чутності та розбірливості на досить далеких від сценічного простору відстанях.

Наступним значимим етапом розвитку звукового оформлення в театральному мистецтві стає епоха Відродження (1300–1620). У XVI ст. відбувається революція у сценічному просторі – перехід від відкритого амфітеатру до повністю закритого типу театрального приміщення. Однією з провідних тенденцій сценічного мистецтва на той час стає створення особливої атмосфери кожної конкретної постановки багато в чому завдяки виникненню шумового супроводу спектаклю. В епоху Єлизаветинського театру шуми як повноцінна складова вистави (звук курантів, грім, постріли тощо) починають фіксуватися у сценаріях і створюватися безпосередньо акторами, що знаходилися за лаштунками під час реалізації сценічного дійства. В умовах широкого розповсюдження та розвитку шумових тенденцій у XIX ст. у багатьох європейських театрах формуються групи так званих «шумовиків» – фахівців, які відповідають за шумове оформлення вистав, що значною мірою збагатили театральні постановки новими просторовими реаліями та відчуттями і стало невід'ємною частиною сценічних перформансів того часу і згодом сучасних.

Кінець XIX – початок XX ст. ознаменувалися бурхливим та стрімким розвитком технологій у виробничій сфері людської життєдіяльності. Сконструйований Т. Едісоном фонограф (1877 р.), запатентований Е. Берлінером грамофон (1887 р.) і створений В. Паульсеном (1898 р.) перший прилад магнітного запису (телеграфон) здійснили справжню революцію в сфері збереження та поширення звукової інформації, започаткувавши становлення технологічних принципів грампозапису, який, у свою чергу, визначив подальше вдосконалення засобів звукофіксації у багатьох суспільно-побутових, інформаційних, соціокультурних та економічних сферах діяльності багатьох країн та на території сучасної України [1, с. 60].

Стрімка диверсифікація у сфері закладів звукозапису та тиражування початку та середини XX ст. багато в чому визначила інтеграцію продуктів їх виробництва до закладів культури, мистецтва та дозвілля. До середини XX ст. використання звуковідтворювальних магнітофонів у театральній практиці набуває практично повсюдного характеру. За останні пів століття замість музичного супроводу оркестру в багатьох випадках використовується музична фонограма, стало можливим ввести у спектакль запис мови [2, с. 82]. В умовах сьогодення вкрай складно уявити будь-який масовий культурно-мистецький захід, у процесі реалізації якого не було б використано систему звукового забезпечення, що обумовлює зростання значення звукорежисури в процесі постановки творів перформативного мистецтва [3, с. 194], а також його звукового оформлення.

Удосконалення засобів звукозапису та сценічної звукорежисури на сучасному етапі розвитку сценічного мистецтва обумовлює обґрунтовану необхідність опанування основ сценічної звукорежисури майбутніми акторами, які здобувають освіту за спеціальністю 026 Сценічне мистецтво на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Водночас наразі не є остаточно визначеним зміст та обсяг звукорежисерської підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійними програмами означеної спеціальності. Цілком очевидно, що зміст підготовки акторів не передбачає формування спроможності до самостійної звукорежисури сценічних дійств та підготовки звукового оформлення для них, разом з тим, опанування основ сценічної звукорежисури та усвідомлення загальних принципів звукового оформлення є необхідним для сучасного фахівця зі сценічного мистецтва. Причому виходячи з практичної орієнтованості процесу професійної підготовки акторів доцільним є інтеграція їх звукорежисерської підготовки до освітнього процесу починаючи з молодших курсів (1-2 рік підготовки), оскільки в подальшому здобуті спроможності дозволять значною мірою полегшити практичну діяльність у процесі постановки сценічних дійств за участю здобувачів вищої освіти.

Означене обґрунтовує доцільність інтеграції у освітньо-професійну програму Сценічне мистецтво першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 026 Сценічне мистецтво галузі знань 02 Культура і мистецтво освітнього компоненту під назвою «Основи сценічної звукорежисури», спрямованого на опанування базової звукорежисерської складової у сучасному сценічному мистецтві. Визначаючи тематичне наповнення звукорежисерської підготовки майбутніх акторів доцільним вважаємо визначити її основні вектори. На наш погляд це: акустика (вивчення акустики як науки про звук, поняття звуку, його характеристик та особливостей сприйняття тощо); акустика приміщень (опанування основних характеристик звукового поля, закономірностей розповсюдження звуку у приміщеннях тощо); звукорежисура сценічних дійств як вид художньої творчості (вивчення змісту сценічної звукорежисури, обладнання та звукового забезпечення, мікрофонного прийому тощо); звукове оформлення сценічного дійства, яке доцільним вважаємо розглянути докладніше.

У розділі дисципліни, присвяченому звуковому оформленню сценічного дійства, передбачаються такі теми: звукове оформлення сценічного дійства (присвячена специфіці театральної музики, класифікації театральної музики, функціям сюжетної та умовної музики); робота режисера та композитора над музичним оформленням сценічного дійства (спрямована на вивчення режисерського задуму музичного оформлення, проблем обрання композитора для сценічного дійства, роботи композитора над музикою до спектаклю); роль шумів у сценічному дійстві (присвячена класифікації театральних шумів і звуків та їх функціям, експлікації шумового оформлення, підготовці шумів до сценічного дійства, синтезуванню шумів); використання мовної фонограми у спектаклі. (предметом якої є поняття звукотехнічного оформлення спектаклю, мовної фонограми, функції мовної фонограми, що додається по сюжету постановки, мовна фонограма як художній прийом у звукотехнічному оформленні сценічного дійства); звукові ефекти у спектаклі (присвячена ефектам панорамування звуку, відлуння та реверберації, імітування, транспонування звукових частот, звукової перспективи); звуковий супровід сценічного дійства (спрямована на опанування інтеграції музики та шумів у сценічне дійство у репетиційному процесі, звукової партитури спектаклю, звукового супроводу постановки).

Література:

1. Білас О. Роль музики в українському драматичному театрі кінця XIX – початку XX ст. *Українська музика*. 2017. № 3 (25). С. 59–68.
2. Ужинський М. Мистецькі технології та звукорежисура у драматичному театрі. *Молодий вчений*. 2019. № 3 (1). С. 81–84.

3. Юдова-Романова К. Сучасні системи сценічного звукового забезпечення. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2020. № 3 (2). С.193–209.

4. Howard D., Angus J. *Acoustics and Psychoacoustics*. Oxford: Focal Press, 2009. 496 p.

5. Kaye D., LeBrecht J. *Sound and Music for the Theatre: The Art and Technique of Design*. New York: Routledge, 2015. 428 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-78>

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ГРИ НА БАЯНІ/АКОРДЕОНІ

Коцюрба Б. Б.

*старший викладач циклової комісії народних інструментів
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк, Україна*

Навчання гри на музичному інструменті, зокрема на баяні (акордеоні) – це особлива форма загальнокультурного та інтелектуального розвитку особистості. Воно включає формування естетичного смаку, художньої уяви, емоційної культури, інтелектуального розвитку, потребує вольових якостей та артистизму. А. В. Береза зазначає: «Аналіз навчально-методичних джерел та вивчення передового педагогічного досвіду свідчать, що з другої половини ХХ століття під впливом педагогічних концепцій, щодо інтенсифікації навчального процесу у музичній педагогіці акценти зміщуються з технологічно-понятійного навчання на розвивальне» [1, с. 6].

Метод – це систематизований спосіб або підхід до вирішення конкретного завдання чи досягнення певної мети. В контексті викладання гри на баяні (акордеоні), метод може охоплювати різноманітні стратегії навчання, техніки вправ, підбір репертуару, підхід до аналізу музичних творів та інші аспекти, що допомагають учням розвивати свої навички та музичні здібності. Під час роботи зі здобувачами освіти можна застосовувати різні методи навчання.

В процесі організації навчально-виховної діяльності використовуються наочні, словесні та практичні методи роботи:

– Наочний метод передбачає вплив на всі органи чуття: слух, зір та інші та включає в себе виконання музичних творів, показ фотографій композиторів, музичних інструментів, репродукцій картин художників на теми музичних творів тощо. Цей метод широко застосовується в навчанні дітей з особливими потребами. Наприклад, діти з вадами слуху можуть відтворювати ритмічні малюнки, використовуючи графічне